

Väestökehityksen haasteita perusopetuksen järjestämisessä käsittelevä alatyöryhmä

Aika: perjantai 28.3.2025 klo 9–11

Paikka: Teams

Läsnä:

Minna Polvinen, Aili Johansson, Mika Puukko, Erja Vitikka, Merja Mannerkoski, Heli Nederström, Tommi Karjalainen OKM
Mari Räkköläinen, Päivi Kamppi Karvi
Christa Andersson, Paraisten kaupunki
Riina Plosila, Espoon kaupunki
Pauliina Viitames, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
Esa Kaunisto Aluehallintovirasto
Katri Kuukka, Opetushallitus

Pöytäkirja

1. Kokouksen avaaminen ja läsnäolijoiden toteaminen

Työryhmän puheenjohtaja, neuvotteleva virkamies Minna Polvinen avasi kokouksen. Todettiin läsnäolijat ja hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

Sovittiin, että OKM laittaa esim. doodle-kysely mahdollisesta lisäkokouksesta (ensimmäinen ehdotus 11.4.). Seuraavassa alatyöryhmän kokouksessa on tarkoitus esitellä laatukriteerien kokonaisuus. Kannatetaan, että seuraavaan versioon luonnosteltaisiin myös tämän laatukriteerityön/ tietopohjan tarkoitus, tiedon käyttö, mahdollisesti termien ja käsitteiden tarkentaminen kokonaisuuden tarkastelemiseksi.

2. Tukea koskeva laatukriteeri (ensimmäinen käsittely) liite 1

Neuvotteleva virkamies Minna Polvinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakkoon toimitetun aineiston.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen tukea koskeva laatutavoite 2025

Laadukas perusopetus sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuki ehkäisevät tuen tarpeen syntymistä.

*Kouluissa varmistetaan **oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja riittävä henkilöresursointi** ja opetus järjestetään siten, että niiden oppilaiden, joilla on vaikeuksia opetukseen osallistumisessa ja opinnoissaan etenemisessä, oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena **ryhmäkohtaisia** tukimuotoja ja **oppilaskohtaisia** tukitoimia ja niihin sisältyvää **pienryhmäopetusta** toteutetaan.*

Keskustelu

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- Laatutavoite on luonnoksen mukaan *"laadukas perusopetus sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuki ehkäisevät tuen tarpeen syntymistä"*. Tavoitteessa on jatko-osa. Pohdittavaksi vähintäänkin muuttaa tavoitteen kirjoitustapa. Laatutavoite kaipaa uudelleenmuotoilua, ettei tule vaikutusta, että laadukkaan opetuksen lisäksi oppilaalle annettava koulunkäynnin tuki ehkäisee tuen syntymistä. Näkisin enneminkin niin, että oppilaalle annettava tuki ryhmässä tai henkilökohtaisemmin ehkäisee tai edistää oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä tavoitteiden toteutumista.
- Laadukas perusopetus on laajempi kattokäsite koko laatutyölle eikä vain tuen antamiseen liittyvää, joten ei ole tarpeellista tämän tavoitteen alla asian erillinen mainitseminen. Eikö laatutavoitteet yhdessä ole nyt niitä laadukkaan perusopetuksen osa-alueita? Laatutavoite voitaisiin viedä esim. seuraavaan suuntaan: *oppimisen ja koulunkäynnin tuella koulu edistää opinnoissa suoriutumista ja opetukseen osallistumista*.
- Voisi myös harkita laatutavoitteeseen lisättäväksi oppivelvollisten jatko-opintokelpoisuuden varmistamisen, jolloin tavoite olisi esim. *Oppimisen ja koulunkäynnin tuella koulu edistää oppilaiden opinnoissa suoriutumista ja opetukseen osallistumista. Oppilaat saavuttavat riittävät tiedot ja taidot jatko-opintojen suorittamiseksi*. Jos tavoite jätetään luonnoksen mukaiseksi, on yhden tavoitteen sisällä useampia alatavoitteita. *Pidän tärkeänä, tavoitteen yksinkertaistamista*.
- Muotoiluvaihtoehto: *Opetuksen järjestäjä varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt osana perustoimintaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia on saatavilla. Opettajien yhteistyö toteutuu (tuen antamiseksi)*.
- *Tässäkin tavoitteessa seurattaisiin henkilöstöä*, jolloin tämä on hyvin samankaltainen toisen henkilöstöä koskevan laatutavoitteen kanssa, jota käsiteltiin edellisessä kokouksessa.

Seurantatieto (Koulu/opetuksen järjestäjä/alue/valtakunnallinen taso) (tulee noudattaa tuen uudistuksen seurantaa)

- Erityisopettajien ja erityisluokanopettajien määrä
- Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutuminen
- Pienryhmien ja erityisluokkien määrä ja koko
- Oppilaskohtaisten tukitoimien määrä

Keskustelu seurantatiedoista

- Miten ryhmäkohtaisia tukimuotoja seurataan, onko mahdollista jo nyt vai edellyttääkö erillisen tiedonkeruun (miten esim. ryhmä määritetään?)

- Entä oppilaskohtaiset tukitoimet, seurataanko laadittujen suunnitelmien määrää ja/ tai tukeen suunnattujen tuntien määrää/ oppilas, mitä tukitoimia seurataan (ja seurataanko näitä jo opetuksen järjestäjien toimesta?), pystytäänkö (ja onko tarpeellista) seurannassa erottelemaan eri luokka-asteilla annettavan tuen määrän?
- Seurattavat asiat on jo valtakunnallisesti mietitty. *Pienryhmien ja erityisluokkien määrä ja koko- miten näistä saadaan tietoa?* Millaisia yhteisiä pohjia OPH tähän tuottaa? Ryhmäkohtaisista tukimuodoista opettajat arvioivat ovatko ne riittäviä. *Seurantatiedoissa pienryhmien koko mietityttää, koska näiden on tarkoitus olla vaihtuvia ja ketteriä/joustavia.* Tähän tulee olemaan runsaasti erilaisia toteutuksia. Haastaa seuranta, mihin määrästä ja koosta tulee tietoa? Ajatus on ollut kuitenkin purkaa normeja.
- Tuleeko kuntaan systemaattista seurantaan siitä, kun ryhmäkohtaisista tukimuodoista siirrytään oppilaskohtaisiin tukimuotoihin?
- Eduskunta on edellyttänyt tästä seuranta. *Pienryhmien ja erityisluokkien määrä ja koko liittyvät oppilaskohtaisiin tukimuotoihin, tätä voitaisiin täsmentää seurantatietoihin.* Sitä kautta tästä olisi kerättävissä tietoja. *Tarkennus voisi olla: Oppilaskohtaisiin tukimuotoihin sisältyvät säännöllisesti pienryhmät ja erityisluokkien määrä jne.*
- Resurssien osalta on selvää, että siihen on varattu summat, mutta toteutuminen on sitten monimuotoisempaa. *Voisiko kohtaa täsmentää, että ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin on varattu siihen edellytetty resurssi, jolla ryhmäkohtaista tukea tarjotaan.*
- Terminä *"riittävä"* onko se kyseenalainen, mikä on riittävä? *Laatutavoite on melko pitkä, voisiko lauseita lyhentää?* Sanaa riittävää voisi täsmentää esim. *tuen toteuttamiseksi riittävä tai tarkoituksenmukainen.*
- Pystyisikö näillä seurantamittareilla seurata myös rahan käyttöä? Kuntatasolla rahoituksen seuranta on haasteellista. Voisiko tätä kysyä (0.22e/oppilas)?
- Voisiko muotoilu olla *Kelpoisten opettajien määrä.* Koska meillä ei ole opettajatiedonkeruuta, tämän kautta voisimme saada tietoa siitä minkä verran tulisi saada koulutettua lisää henkilöstöä. *Opettajien saatavuudesta haluttaisiin myös tietää, voiko määrän kautta arvioida myös sitä onko kelpoisia opettajia saatavilla.*
- Tulisiko erityisopettajien ja erityisluokanopettajien määrän lisäksi *mainita myös koulunkäynnin ohjaajat seurantakohdassa?* Henkilöstökriteerin osalta on tarkoitus seurata eri ammattiryhmien määriä, koulunkäynninohjaajat voisi tulla myös sitä kautta.
- Ilmeisesti seurannassa on mahdollista saada esiin eri luokka-asteilla annettavan tuen määrä?

- Tukiopetustunteja seurataan, mutta ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan myös oppitunnin aikana esim. yhteisopettajuus ja muut muodot. Ryhmäkohtaisista tukitoimista ei tule oppilaskohtaisia päätöksiä. *Ryhmäkohtaista tukimuotoa ei tulla oppilaskohtaisesti keräämään.*
- Resursseja kohdennetaan tietysti mm. opettajien ja avustajien, kieli- ja kulttuuriopettajien työhön eli ei kerätä oppilaskohtaista tietoa vaan opetuksenjärjestäjäkohtaista tietoa.

3. Hyvinvointia ja osallisuutta sekä turvallisuutta koskevien kriteerien toinen käsittely liite 2

Neuvotteleva virkamies Minna Polvinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakkoon toimitetun aineiston. Laatuksiteriehdotukset koskien - Hyvinvointi ja osallisuus – Turvallisuus. Saavutettavuus ja lapsen etu ehdotetaan poistettavaksi.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatuavoite 2025- Hyvinvointi ja osallisuus

Opetuksen järjestäjä edistää perusopetuksen oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja osallisuutta sekä toimintakulttuuria, joka edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelu ympäristön hyvinvointia ehkäisee ongelmien syntymistä. Oppilaiden mielipiteitä kuullaan kunnassa heitä koskevan päätöksenteon yhteydessä. Hyvinvointia tukevia ja poissaoloja ehkäiseviä käytänteitä sekä osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Seurantatieto

- Koettu osallisuuden kokemus (kouluterveyskysely tai vastaava)
- Koettu koulun ilmapiiri / Oppilaiden koettu näkemys koulun suunnitelmallisesta toiminnasta kouluhyvinvoinnin edistämiseksi ja opiskelu huolto palveluiden sekä opiskelu huolto palveluhenkilöstön saavutettavuudesta (kouluterveyskysely tai vastaava)
- Poissaoloihin liittyvä indikaattori (esim. oppilaiden osuus, joilla poissaoloja yli 20 %)
- Voidaanko tavoittaa johtamisen taso/ paikallisen suunnitelman taso?
- Kouluterveyskysely: nuorten ahdistuneisuuteen, uneen, koulu-uupumiseen, liikkumiseen liittyvät seurannat

Keskustelu

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- *Laatutavoitteessa todettiin olevan yhdyspinta sitouttavaan kouluyhteistyöhön. SKY-ohjelmasta tuli lainsäädäntöön velvoite estää poissaoloja ja OPH vie toimintaa eteenpäin toimintakulttuurin myötä. Poissaoloihin liittyvään seurantaan luotiin luokittelu, mutta se on vielä valmisteluvaiheessa. Tätä työtä voitaisiin kuitenkin hyödyntää, koska poissaolojen seuranta on nyt kirjattu seurantatietoihin.*

- Muotoiluehdotus: *Opetuksen järjestäjä edistää perusopetuksen oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja osallisuutta sekä toimintakulttuuria, joka edistää tukee/vahvistaa kouluoppilaitosyhteisön ja oppimisopiskeluympäristön hyvinvointia ja ehkäisee ongelmien syntymistä. Oppilaiden mielipiteitä kuullaan kunnassa heitä koskevan päätöksenteon yhteydessä. Hyvinvointia tukevia ja poissaoloja ehkäiseviä käytänteitä sekä osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.*
- TAI *Opetuksen järjestäjä ylläpitää ja edistää toimintakulttuuria, joka tukee oppilaiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta ja vahvistaa siten koko kouluyhteisön ja oppimisympäristön hyvinvointia. Oppilaiden mielipiteitä kuullaan kunnassa heitä koskevan päätöksenteon yhteydessä. Hyvinvointia tukevia ja poissaoloja ehkäiseviä käytänteitä sekä osallisuuden ja vaikuttamisen toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Tässä muotoilussa jätettäisiin tuo ongelmanäkökulma pois.*
- *Tavoitteet koskevat perusopetusta, joten sanaa perusopetus ei tarvitse mainita laatutavoitteessa. Kouluyhteisöstä ja oppimisympäristöstä tulisi puhua. Ensin mainitaan opetuksenjärjestäjä ja sitten kunta.*
- *Kunta-sanana mietityttää, onko se oikea sana tässä. Siinä on eroa, onko seurannantaso kunta vai opetuksen järjestäjän taso. Otetaanko kokonaan pois määre laatutavoitteesta, ettei määritellä kuntaa, opetuksenjärjestäjää tai koulua ollenkaan?*
- Jos on kuntien välistä yhteistyötä, olisi muotoilu parempi opetuksenjärjestäjä.
- Miten sana toimintakulttuuri toimii? Pystytäänkö tätä valtakunnallisesti seuraamaan vai onko fokus kuitenkin hyvinvoinnissa? *Toimintakulttuuri on iso asia, joten siitä tulisi muodostaa oma lauseensa. Kouluun kiinnittyminen on hyvä termi.*
- *Kouluun kiinnittyminen, joko niin että se on kokemus/näkemyks hyvinvoinnista (positiivinen näkökulma) tai sitten 20 % poissaolevien ylimenevä määrä. Mitkä ovat ne ennaltaehkäisevät teot, jotta kokee kuuluvan joukkoon, hyvään toimintakulttuuriin tähdätään. Jos oppilaat eivät koulussa ole niin silloin ei pystytä vaikuttamaan.*
- *Laatutavoitteessa lukee poissaoloja ehkäiseviä. Voisi olla poissaoloja ennalta ehkäiseviä tai vielä mieluummin yhteisöön kiinnittymistä tukevia käytänteitä.*
- *Koettu osallisuus kuulostaa hyvältä, ylipäänsä mielipiteiden kuuleminen tulee hyvin osallisuuden kautta huomioiduksi. Osallisuus tukee lapsen etua, otettaisiin huomioon lapsen etu erilaisissa päätöksissä. Lasten kuulemisesta tulisi saada seuranta.*
- *Lapsen kuulemista toteutetaan käytännössä vain, kun lakkautetaan kouluja. Vaikutustenarvioinnin ja kuulemisen vieminen laatutavoitteeseen on todella tärkeää, muoto voisi olla "tulee kuulla". Kentällä*

tilanne on se, että poissaolojen määrä lisääntyy ja sen kierteen katkaiseminen on yksi opetuksen järjestäjän tärkeimpiä päämääriä. Toiminta kentällä näkyy kanteluiden määrässä, kantelut kasvaneet 20 % vuodessa. AVIT joutuvat tutkimaan mikä toimintakulttuuri on kaupungeissa. Velvoittavuus tulisi saada jotenkin myös talousvaikeuksien kanssa painimiin kuntiin. Valvontatoimivallan kautta voimme tarkastella kriteerien toteutumista. Ei ollut tarkoitus sitoa sitä suoraan tähän.

- Muotoilu ”*tulee kuulla*” on enemmän normitekstiä ja laatutavoitteet tavoitteita, jotka väitelausetyyppisinä - *kuullaan* - ilmaisevat ikään kuin sen toivotun tilan, johon tavoitteen toteuttamista peilataan...?
- Lyhyempi muotoilu: *Oppilaita tulee kuulla heitä koskevan päätöksenteon yhteydessä/valmistelussa.*
- Jos ei ole osallistavaa toimintakulttuuria niin ei silloin lapsia myöskään kuulla. *Ei saisi tulla sitä kuvaa, että kuullaan vain mielipiteitä päätöksien loppumetreillä.* On alueita, joissa lapsimäärät tulee vähenemään suuresti. Oppilaiden kuulemista ei tule rajoittaa pelkästään kouluverkkoasioihin.

Tarkennettu ja sanoitettu valtakunnallinen laatutavoite 2025- oppimisympäristön turvallisuus

Opetusneuvos Heli Nederström opetus- ja kulttuuriministeriöstä esitteli alatyöryhmän jäsenille ennakoon toimitetun aineiston oppimisympäristön turvallisuudesta.

Koulun oppimisympäristö ~~työskentely-ympäristö~~ on terveellinen ja turvallinen. Terveellisyyttä ja turvallisuutta edistetään ja valvotaan säännöllisesti, epäasialliseen käytökseen puututaan viipymättä ja havaitut epäkohdat korjataan.

Seurantatieto

- Koulun turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien asian- ja ajanmukaisuus (jalkauttamisen ja harjoittelun olennaisuus)
- Koettu koulun turvallisuus sekä oppilaiden että henkilökunnan näkökulmasta
- Tapaturma koulussa
- Koulukiusaamisen/väkivallan/häirinnän/fyysisen uhan tai tapahtumien/seksuaalisen ahdistelun yleisyys ja niihin puuttuminen (kouluterveyskysely tai vastaava)
 - o Koulukiusaaminen
 - o Väkivalta
 - o Häirintä

Keskustelu:

Keskustelussa nostettiin esille mm. seuraavia näkökohtia:

- olisiko mahdollista olla mukana myös psyykkinen turvallisuus? Nyt tulee mieleen vain fyysinen turvallisuus. *Ehdotus: Hyväksyvä ja rauhallista ilmapiiri.* Terveellinen ja turvallinen kuulostaa vain fyysiseltä tilalta, joten hyväksyvä ilmapiiri olisi tärkeä saada paremmin esille.
- Muuttaisin laatutavoitteen ensimmäistä lausetta seuraavasti: *Oppimisympäristö on oppimiseen innostava, hyväksyvä, terveellinen ja turvallinen. Tai oppimisympäristö on oppimiseen innostava, hyvinvointia tukeva, terveellinen ja turvallinen.*
- *Tarvitseeko alussa olla sanaa "koulu", voisiko lause alkaa oppimisympäristöllä?* Jostain syystä usein päädytään pelkästään fyysiseen väkivaltaan, joten ensisijainen tavoite on kouluun kiinnittyminen.
- Oppimisympäristö on hyvä muutos. *Psykologinen turvallisuus olisi tärkeä, koska syyt poissaoloihin on yleensä juuri psykologisia syitä.*
- Seurantatiedoista: koulukiusaaminen, väkivalta häirintä- miten näitä seurataan? *Yhteistyö poliisiviranomaisten kanssa: kuinka paljon näitä voidaan seurata poliisitilastojen kautta?* Poliisit eivät enää käsittele asioita kiusaamisen käsitteiden kautta, vaan tilanteet ovat aina väkivallan tilanteita ja rikoslain alaisia asioita.
- Koulukiusaamisen asiaa ja häirintää seurattaisiin kouluterveyskyselystä, *väkivallan uhka ja väkivallan osalta tulee tarkastella, miten sitä lähestytään? OKM selvittää ja pohtii, halutaanko/saadaanko poliisin tietoja tähän mukaan.* Jengiväkivalta ja rikosasiat ovat hyvin pinnalla muualla, joten tulee miettiä mikä laatukriteereiden viesti tulee olla. Jos nostamme mukaan jengiväkivallan, niin tulee muistaa, että laatutavoitteet ovat valtakunnallisia. Suurinta osaa kunnista tämä aihe ei vielä kosketa.
- Terveellinen ja turvallinen- termit ovat yleistyneet. *Hyväksyvä-termi on ongelmallinen termi, koska sitä voidaan lukea myös niin että kaikki hyväksytään.* Turvallinen termi- ei ole pelkästään fyysistä. Ehdotus olisi pysyä näissä kahdessa sanassa. Väkivalta on myös henkistä väkivaltaa ja se liittyy koulukiusaamiseen. *Koulukiusaaminen termi on liian laimea ja vähättelevä, siihen olisi hyvä saada joku muu termi.* Koulukiusaaminen käsittää myös henkisen väkivallan.
- Pitäisikö kaikissa näissä laatutavoitteiden kuvauksissa pysyä tarkastelussa ja tiedonkeruussa samalla tasolla vrt. toimijana kunta vai opetuksen järjestäjä. Tämä saattaisi helpottaa myös termien täsmentämistä ja pyrkimystä tehdä niistä koherentteja.

OKM katsoo molempien laatukriteerien palautetta yhdessä ja varmistetaan, että eri tavoitteet tulee huomioiduksi. Vältetään luomasta uusia normeja. Jotta laajempi tavoite tulee tarkasteltua, niin molempia laatutavoitteista tarkastellaan yhdessä.

5. Muut esille tulevat asiat: Seuraava kokous to 10.4. klo. 9–11 Meritullinkatu 10/Teams